

Pierre Bourdieu: ความคิดว่าด้วยชนชั้น และรสนิยมการบริโภค
Pierre Bourdieu: The Thinking of Class and Consumption Taste

ลัดดา ประสพสมบัติ และ พจนา มณฑิรรัตน์
Ladda Prasopsombat and Potchana Monteerarat

ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences

E-mail: ladda_pra@cmru.ac.th, potchana_mon@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

Pierre Bourdieu มีอิทธิพลทางความคิดต่อการศึกษาศาสาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา รวมทั้งสาขาวิชาอื่นที่ศึกษาด้านสังคมศาสตร์ เขาได้ผลิตผลงานทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเอาไว้เป็นจำนวนมาก การศึกษาครั้งนี้ใช้มุมมองเรื่องรสนิยมผ่านงานเขียนของ Pierre Bourdieu เรื่อง *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* ที่เขาได้ทำการวิเคราะห์วิถีชีวิต สีสันชีวิต แบบแผนการบริโภคทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับฐานทางชนชั้นของคนแต่ละกลุ่ม ความแตกต่างระหว่างชนชั้นส่งผลถึงการบริโภคที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: แบบแผนการบริโภคทางวัฒนธรรม รสนิยม ชนชั้น

Abstract

Pierre Bourdieu influenced thoughts in education in sociology and anthropology. This study takes a tasteful perspective through the work of Pierre Bourdieu *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. He analyzed the lifestyle, way of life, and cultural consumption patterns consistent with class of each group. The difference classes have resulted in different consumption.

Keywords: Cultural consumption patterns, Taste, Class

บทนำ

ปีแอร์ บูดีเยอร์ (Pierre Bourdieu 1930–2002) มีอิทธิพลทางความคิดต่อการศึกษาในสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในปัจจุบัน รวมทั้งสาขาวิชาอื่น ๆ ที่ศึกษาด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เขาได้ผลิตผลงานทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเอาไว้เป็นจำนวนมาก ผลงานชิ้นสำคัญ เช่น *Reproduction: in Education, Society and Culture* (1977) ซึ่งได้ส่งอิทธิพลต่อสาขาสังคมวิทยา ส่วนผลงานที่มีความสำคัญต่อสาขามานุษยวิทยาได้แก่ *Outline of a Theory of Practice* (1977) และ *The Logic of Practice* (1990) เป็นผลงานที่ศึกษาสังคมชาวคาบิล ในประเทศอัลจีเรีย เป็นประเทศอาณานิคมในแอฟริกาที่สำคัญที่สุดของฝรั่งเศส นอกจากนี้ผลงานเรื่อง *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* (1994) ที่ว่าด้วยทฤษฎีชนชั้น วัฒนธรรม และการศึกษา ก็มีความสำคัญต่อการศึกษาในสาขามานุษยวิทยาและสาขาอื่นๆ ในขณะที่หนังสือเรื่อง *The Rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field* (1992) ก็ส่งอิทธิพลต่อสาขาศิลปะ วรรณคดี และวัฒนธรรมศึกษา

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา ผลงานของบูดีเยอร์เน้นความสนใจในประเด็นทางสังคมการเมืองมากขึ้น เช่น การศึกษาชีวิตของคนชายขอบ คนไร้บ้าน คนตกงาน ผู้อพยพเข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย หรือคนงานที่ประท้วงหยุดงาน เรื่องราวเหล่านี้สะท้อนผ่านผลงานเรื่อง *The Weight of the World* (1993) เรื่องราวบางส่วนในหนังสือได้กลายเป็นละครสั้นแสดงตามโรงละครในฝรั่งเศส (Lane, 2000) ในปี ค.ศ.1996 ผลงานเรื่อง *On Television and the Media* เป็นงานวิเคราะห์สื่อมวลชนว่า คุกคามเสรีภาพของปัญญาชนและการผลิตงานทางศิลปะ ปี ค.ศ.1998 ผลงานเรื่อง *Acts of Resistance* เป็นงานศึกษาเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะเพื่อต่อต้านการขยายตัวของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ปัจจุบันบูดีเยอร์เป็นนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่ได้รับการยกย่องมากในสหรัฐอเมริกา ผลงานของเขาก็ส่งอิทธิพลต่อสาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาทั่วโลก (สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต, 2553)

แนวคิดของบูดีเยอร์ถือว่าเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอย่างยิ่ง โดยเริ่มจากการนำเสนอถึงผู้ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของบูดีเยอร์ เช่น คาร์ล มาร์กซ์, แม็ก เวเบอร์, เอมีล เดอโคย์, และเลวี สเตราส์ งานเขียนของบูดีเยอร์เรื่อง *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* ที่เขาได้เสนอภาพกระบวนการสร้างรสนิยมของแต่ละชนชั้น บูดีเยอร์นำเอาทัศนะของเดอโคย์ เรื่องการแบ่งลำดับชั้นของสังคมที่สอดคล้องกับการแบ่งลำดับชั้นทางสัญลักษณ์ โดยผ่านงานเขียนเรื่อง *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* ที่เขาได้วิเคราะห์วิถีชีวิต สิลาชีวิต (Lifestyle) แบบแผนการบริโภคทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับฐานทางชนชั้นของแต่ละกลุ่มคน

ชนชั้นและรสนิยม

จากหนังสือ *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* (1994) บูดิเยอร์ได้พยายามแสดงให้เห็นว่ารสนิยมไม่ใช่ความเป็นธรรมชาติของคนในแต่ละชนชั้น เช่น การที่ชนชั้นกรรมาชีพชื่นชอบศิลปะ แนวตลาด (Popular art) ก็ไม่ใช่ธรรมชาติโดยกำเนิดของพวกเขา ในขณะที่ชนชั้นเดียวกันก็ไม่ใช่สิ่งที่ได้มาจากการอบรมขัดเกลาที่รู้สำนึก หากแต่รสนิยมเป็นผลมาจากสภาพเงื่อนไขในการดำรงชีวิตรวมถึงเงื่อนไขในการดำรงชีวิตของชนชั้นที่ถูกปรับวัฒนธรรมเข้ามาในตัวเราทำให้รู้สึกเหมือนเป็นธรรมชาติ โดยอาศัยการทำงานของฮาปิตุสที่คอยกำกับการกระทำของคน และด้วยการทำงานของฮาปิตุสนี้เองที่ทำให้รสนิยมมีแนวโน้มที่จะผลิตซ้ำวิถีชีวิตและความเป็นชนชั้นนั้น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์สำคัญของหนังสือเล่มนี้คือ บูดิเยอร์ต้องการโต้แย้งแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ฝรั่งเศสในยุคนั้นที่ว่า สังคมฝรั่งเศสกำลังพัฒนาไปสู่สังคมที่ไม่มีชนชั้น เพราะชาวนาในชนบทเข้ามาทำงานเป็นผู้ใช้แรงงานในเมือง ทำให้มีวิถีชีวิตและรสนิยมแบบคนในเมืองมากขึ้น เห็นได้จากการบริโภคเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ ในขณะเดียวกันชนชั้นกระฎุมพีก็เสถียรวัฒนธรรมของชนชั้นสูงที่ “ถูกทำให้หยาบกระด้าง” ผ่านสิ่งที่เรียกว่า “สื่อมวลชน” (Mass media) (Lane, 2000)

บูดิเยอร์พยายามชี้ให้เห็นว่า แม้ชนชั้นทั้งสองจะบริโภคสินค้าที่ผลิตในสังคมเมืองเหมือนกัน แต่ฮาปิตุสเดิมของแต่ละชนชั้นก็ทำให้พวกเขามีการเลือกบริโภคแตกต่างกัน เช่น ในขณะที่ชนชั้นกรรมาชีพมีวิถีชีวิตในวันธรรมดาเหมือนคนเมืองทั่วไป แต่ในวันอาทิตย์พวกเขาจะมารวมตัวกันรับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งแสดงออกถึงรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นกันเองตามแบบชนบท ส่วนชนชั้นกระฎุมพีนั่นเลือกรับประทานอาหารในบ้านแทนที่จะไปรับประทานอาหารนอกบ้านตามร้านอาหารราคาแพง การรับประทานอาหารในบ้านได้รับการอธิบายว่าเป็นชีวิตที่เรียบง่ายเป็นกันเอง แต่เมื่อนำทั้งสองชนชั้นมาเปรียบเทียบกันแล้วจะพบว่าภายใต้ความเรียบง่ายนั้นมิได้มีความเหมือนกันเลย ดังนั้นสังคมฝรั่งเศสในยุคอุตสาหกรรมสมัยใหม่ จึงไม่อาจมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่สังคมไร้ชนชั้นได้

จากหัวข้อเรื่อง “The habitus and the space of life-styles” บูดิเยอร์บรรยายถึงรสนิยมในการกินอาหาร การแต่งกาย และรูปแบบการเล่นกีฬาของชนชั้นกรรมาชีพและชนชั้นกระฎุมพีภายใต้ชีวิตในระบบทุนนิยมของสังคมสมัยใหม่ เพื่อแสดงให้เห็นฮาปิตุสของชนชั้นในสังคมฝรั่งเศส อาหารของชนชั้นกรรมาชีพจะเน้นที่ความอุดมสมบูรณ์ มีความเป็นอิสระในรูปแบบของการจัดวางและชนิดของอาหารหลีกเลี่ยงการนับจำนวนและการชั่งตวงวัดที่ตายตัวเกินไป ผู้ชายจะต้องรับประทานอาหารมากและเป็นอาหารอย่างดี วันอาทิตย์ถือว่าเป็นวันพิเศษแตกต่างจากวันธรรมดาทั่วไป พวกเขาจึงมักมาสังสรรค์ร่วมกัน ในวันอาทิตย์เราจะเห็นภาพที่พวกผู้หญิงเดินไปเดินมาเสิร์ฟอาหารกันวุ่นวาย ทำความสะอาดโต๊ะ ล้างถ้วยชาม ส่วนผู้ชายจะ

นั่งกินและดื่มเท่านั้น ภาพเช่นนี้อาจทำให้รู้สึกว่ามี ความแตกต่างไม่เท่าเทียมกันทางสถานภาพ อย่างไรก็ตามบุติเยอร์อธิบายให้เห็นว่า ในทางปฏิบัติแล้วกลับมิได้เป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เนื่องจากการรับประทานอาหารของชนชั้นกรรมาชีพไม่ได้มีการแบ่งแยกระหว่างห้องรับประทานอาหารกับห้องครัว ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับคนรับใช้หรือเด็กๆ ใช้รับประทานอาหาร และไม่มี ความต่อเนื่องหรือลำดับประเภทของอาหารอย่างตายตัว เช่น ไม่จำเป็นต้องเสิร์ฟอาหารคาวก่อนอาหารหวาน แต่อาหารทุกอย่างจะถูกนำไปวางอยู่บนโต๊ะจำนวนมากๆ พร้อมกัน ซึ่งช่วยให้ไม่ต้องเดินไปเดินมาหลายเที่ยว และเนื่องจากผู้หญิงกินอาหารน้อยกว่าผู้ชายจึงกินหมดก่อน แล้วค่อยไปกินขนมหวาน และอาจจะเก็บถ้วยล้างจาน ในขณะที่เด็กๆ จะกินข้าวไปดูโทรทัศน์ไป ส่วนผู้ชายก็ยังคงกินอาหารจานหลัก และเด็กหนุ่มที่เพิ่งมาถึงก็กำลังกินชุปอยู่ การนำอาหารทุกอย่างมาวางพร้อมกัน คนภายนอกอาจมองว่าสกปรกหรือไร้ระเบียบ แต่สำหรับพวกเขาแล้วมันกลับเป็นสิ่งที่ มีประโยชน์ เป็นการประหยัดแรงงาน เนื่องจากผู้ชายจะไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในบ้าน เพราะพวกผู้หญิงจะไม่ยอมให้ทำ โดยถือว่าเป็นการเสียศักดิ์ศรีความเป็นหญิง หากต้องให้ผู้ชายก้าวออกมานอกบทบาทของพวกเข

ดังนั้นเพื่อประหยัดแรงงาน เมื่อกาแฟถูกเสิร์ฟช้อนเพียงคันเดียวจะวนไปให้ใช้คนกาแฟเพื่อจะได้ไม่ต้องล้างช้อนหลายคัน แต่วิธีลัดเช่นนี้จะใช้เมื่อตอนอยู่บ้าน หรือเป็นคนบ้านเดียวกัน หรือกับคนที่รู้สึกเป็นกันเองเท่านั้น อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือ เพื่อประหยัดการล้างจานขนมหวาน อาจถูกหยิบมาวางในจานที่ฉีกมาจากกล่องขนมเค้ก และเพื่อนบ้านที่ได้รับเชิญมากินอาหารก็จะได้ รับแจกกระดาษกล่องขนมเค้กนั้นด้วย แสดงถึงความเป็นครอบครัวเดียวกัน หรือเมื่อเปลี่ยนประเภทของอาหารก็อาจไม่มีการเปลี่ยนจาน เช่น จานใส่ชุปจะถูกเช็ดด้วยขนมปังแล้วนำไปใส่อาหารอย่างอื่นได้อีก หญิงเจ้าของบ้านอาจจะเสนอให้เปลี่ยนจาน โดยการดันเก้าอี้ของเธอไปข้างหลังด้วยมือข้างหนึ่ง แล้วหยิบจานอีกใบหนึ่งที่ข้างๆ ตัวเธอมาให้ แต่ทุกคนก็จะประท้วงถ้าหากเธอเธอยังยืนยันจะเปลี่ยนจานให้ได้ ก็อาจเข้าใจได้ว่าเธอต้องการอวดจานใบนั้น ซึ่งเธอจะได้รับการยอมให้ทำเช่นนั้นได้ก็ต่อเมื่อมันเป็นของขวัญชิ้นใหม่

นอกจากนี้การเสนอให้เปลี่ยนจานยังอาจเป็นกลยุทธ์ในการไล่แขกที่ไม่เป็นที่ต้องการ โดยปฏิบัติต่อแขกเหมือนเป็นคนแปลกหน้า ซึ่งจะทำอย่างแนบเนียนต่อแขกที่ชอบก้าวก่ายเรื่องส่วนตัวในบ้าน หรือผู้ที่หยิบอาหารไปโดยพลการ หรือผู้ที่ไม่เคยเชิญไปเลี้ยงอาหารเป็นการตอบแทนเลย แขกที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้จะถูกทำให้สับสนใจด้วยการเปลี่ยนจาน ทั้งๆ ที่พวกเขาพยายามปฏิเสธ นอกจากนี้ก็อาจจะไม่หัวเราะไปกับมุขตลกของพวกเขา หรือแกล้งดูว่าเด็กๆ เพื่อประชดพฤติกรรมของพวกเขา

รูปแบบการกินอาหารของชนชั้นกรรมาชีพที่ดูง่าย ๆ และธรรมดา ดังกล่าว สำหรับพวกเขาแล้วคือรากฐานของความเป็นอิสระภาพ ให้ความรู้สึกว่าไม่ถูกควบคุม กดดัน หรือกดบังคับ เพราะการกินเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่แสดงให้เห็นว่าชีวิตครอบครัวเป็นปริมณฑลแห่ง

อิสรภาพ การปฏิสัมพันธ์ของพวกเขาจะมีแต่ความจริงใจ ไม่เสแสร้ง ตรงไปตรงมา เป็นความสนิทสนมคุ้นเคย เป็นกันเอง หากมีการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นทางการเกิดขึ้น เช่น การเสนอให้เปลี่ยนงานก็เท่ากับเป็นการสร้างระยะห่าง ทั้งทำลายความสนิทสนมเป็นกันเอง หรือไม่ก็อาจจะมีความหมายอย่างอื่นที่ต่างไปจากธรรมดา

นอกจากนี้ประเภทของอาหารยังขึ้นอยู่กับทัศนคติที่มีต่อร่างกายและผลกระทบของอาหารที่มีต่อร่างกาย รวมทั้งร่างกายที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและหญิง ชนชั้นกรรมาชีพโดยเฉพาะผู้ชายจะสนใจต่อความแข็งแรงของร่างกายมากกว่าที่จะสนใจรูปร่าง และมีแนวโน้มจะกินอาหารที่มีราคาถูกและให้พลังงานมาก โดยมีการควบคุมหรือเลือกกินอาหารบางอย่าง เช่น อาหารจำพวกปลาจะถูกมองว่าไม่เหมาะกับผู้ชาย เพราะเป็นอาหารเบา ๆ กินไม่อิ่ม ไม่อยู่ท้อง เป็นอาหารสำหรับคนป่วยและเด็ก และเป็นสิ่งที่มือของผู้ชายไม่สามารถจัดการได้ ทำให้เขาดูเหมือนเด็ก ที่สำคัญคือวิธีการกินปลานั้นตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิงกับวิธีการกินอาหารของผู้ชาย กล่าวคือ การกินปลาต้องกินด้วยความระมัดระวัง อดทน กินคำเล็ก ๆ เคี้ยวด้วยปากช่วงหน้าด้วยปลายฟัน เพราะมีก้าง ในขณะที่วิธีการกินของผู้ชายจะกินคำโตเต็มปาก ผู้ชายจะกินและดื่มมากกว่าผู้หญิง และกินอาหารประเภทที่ถือว่าเป็นอาหารหนัก เช่น ดื่มเหล้าสองแก้วเพื่อช่วยการเจริญอาหาร และจะดื่มมากกว่านี้ในโอกาสพิเศษ เขาจะปล่อยอาหารประเภทชิ้นเล็กชิ้นน้อย เช่น บิสกิต ฟินช์ ฯลฯ เอาไว้ให้เด็ก ๆ และพวกผู้หญิง เนื้อสัตว์เป็นอาหารสำหรับผู้ชาย เป็นอาหารบำรุงกำลังที่ดีเยี่ยม ทำให้แข็งแรง มีพลัง มีเลือด และสุขภาพดี ในขณะที่ผู้หญิงจะดื่มเหล้าเพียงเล็กน้อย กินผักดิบมากกว่าผู้ชาย และกินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ในสัดส่วนที่น้อยกว่าผู้ชาย (Bourdieu, 1994)

สตรีจากชนชั้นกรรมพิจะมีเวลารว่างมากกว่าสตรีชนชั้นกรรมาชีพ และอาจมีคนรับใช้มาช่วยทำงานบ้าน ดังนั้นอาหารที่รับประทานจึงมักเป็นอาหารที่มีราคาแพง ใช้เวลา และการเอาใจใส่ในการจัดเตรียม เช่น อาหารประเภทต้มเคี่ยว ปิ้งย่าง ส่วนความต้องการประหยัดเวลาและแรงงานในการจัดเตรียมในบางครั้งจะควบคู่ไปกับการแสวงหาของที่มีแคลอรีต่ำ อย่างอาหารเบาๆ จำพวกสลัด อาหารแช่เย็น โยเกิร์ต และผลิตภัณฑ์จากนมชนิดต่างๆ ในขณะที่อาหารของชนชั้นกรรมาชีพมีรูปแบบที่เป็นอิสระและง่าย ๆ อาหารของชนชั้นกรรมพิกลับเป็นรูปแบบการรับประทานที่ดูมีจังหวะจะโคน ประณีตบรรจง พิถีพิถัน และมีพิธีรีตอง เช่น จะต้องรอจนกระทั่งคนสุดท้ายได้รับการเสิร์ฟจึงจะเริ่มรับประทาน มีการช่วยเหลือกันในการเสิร์ฟ และตักอาหารอย่างสุภาพนุ่มนวล และไม่แสดงความอยากจนเกินพอดี มีขั้นตอนการเสิร์ฟที่แน่นอน อาหารจะได้รับการแยกประเภทตามลำดับ เช่น เสิร์ฟปลาคู่กับเนื้อ เนยกับขนมหวาน และก่อนจะเสิร์ฟขนมหวานจานชามทุกอย่างที่วางอยู่ก่อน จะได้รับการนำออกไปจากโต๊ะ ไม่เว้นแม้แต่ขวดใส่เกลือ และจะเช็ดเศษอาหารออกไปจนสะอาด จึงค่อยนำขนมหวานมาวางเสิร์ฟ รูปแบบการกินอาหารเช่นนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของชนชั้นกรรมพิ ไม่มีการ

แบ่งแยกระหว่างในบ้านกับนอกบ้าน หรือระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติในชีวิตประจำวันกับโอกาสพิเศษ ไม่ว่าในบ้านจะมีคนแปลกหน้าที่ไม่ใช่คนในครอบครัว เช่น คนรับใช้ หรือแขกพิเศษหรือไม่ก็ตาม

รูปแบบการกินอาหารเช่นนี้ ชนชั้นกระฎุมพีมองว่าเป็นเรื่องของจริยวัตรอันดีงาม เป็นการขัดเกลาทางสุนทรียะ ทั้งในด้านอากัปกริยา วิธีการรับประทานอาหาร การตกแต่งสถานที่อย่างสวยงาม การจัดระเบียบอาหารด้วยการแบ่งแยกอย่างเข้มงวด เน้นเรื่องลำดับของอาหารแต่ละประเภท และการจัดวางให้ชวนมองน่ารับประทาน ภาชนะที่ใช้ใส่อาหารก็จะพิจารณาทั้งในด้านรูปทรง และสีสันทวนกับกำลังเนรมิตผลงานทางศิลปะ ในระหว่างการบริโภคจะต้องควบคุมกิริยามารยาทให้งดงาม รู้จักวิธีการเสิร์ฟอาหารให้ตนเองและผู้อื่น มีการใช้เครื่องครัวแตกต่างกัน การจัดที่นั่งก็จะต้องรอบคอบในเรื่องลำดับชั้นตามสถานภาพ ต้องคอยระมัดระวังและตรวจสอบการกระทำของตนเองทุกอย่างที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย เช่น น้ำเสียง ความเร่งรีบ สิ่งที่จะบริโภคจะเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ และจะมองว่าผู้ที่ทำตามใจตนเองด้วยการตอบสนองความพึงพอใจด้านอาหารและเครื่องดื่มนั้นถือเป็นความหยาบกระด้าง (Bourdieu, 1994)

จากการศึกษาการบริโภคอาหารของชนชั้นกระฎุมพีและชนชั้นกรรมาชีพ แสดงให้เห็นว่าระยะห่างทางสังคมระหว่างทั้งสองชนชั้นไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของฐานะทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของการมีรสนิยมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจจัดได้ว่าเป็นเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตามความแตกต่างทางวัฒนธรรมในที่นี้ไม่ใช่เพียงสิ่งที่มองเห็นจากภายนอก แต่ยังเป็นสิ่งหลอมรวมอยู่ในตัวของคนที่เป็สมาชิกของแต่ละชนชั้น กลายเป็นความดีงาม ความเชื่อ การกระทำในสิ่งที่พึงกระทำ หรือคุณค่าทางจริยธรรมที่แต่ละชนชั้นยึดถือ ดังจะเห็นได้ว่าสำหรับชนชั้นกรรมาชีพวันอาทิตย์ถือเป็นวันพิเศษที่แตกต่างไปจากวันอื่นๆ เพราะเป็นวันที่ไม่ต้องทำงาน วันอาทิตย์จึงเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของควมมีอิสระภาพ การกินอาหารในวันอาทิตย์จึงดูฟุ่มเฟือยกว่าวันอื่น เหมือนเป็นการเลี้ยงฉลองให้กับควมมีอิสระภาพ สิ่งเหล่านี้ก็คือคุณค่าและความดีงามของการกินในวันอาทิตย์ของชนชั้นแรงงาน เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมและตัวตนของพวกเขา แต่หากมองจากสายตาของชนชั้นกระฎุมพี รูปแบบการกินอาหารของชนชั้นกรรมาชีพ ก็อาจไม่ใช่ความพิเศษหรือความดีงามแต่อย่างใด ทั้งยังถูกมองว่าเป็นเรื่องของ การเอาดีเอาเปรียบที่ผู้ชายมีต่อผู้หญิง หรือเป็นรูปแบบการกินอาหารที่ดูสกปรกมูมมามไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

ในขณะเดียวกันรูปแบบการกินอาหารของชนชั้นกระฎุมพี เป็นการกินอาหารในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่โอกาสพิเศษ แต่เมื่อมองจากสายตาของชนชั้นแรงงาน ก็อาจเรียกได้ว่าเข้าชั้นงานเลี้ยงฉลองได้ เมื่อพิจารณาจากความหรูหราของสถานที่ ภาชนะที่ใช้ หรือขั้นตอนการเสิร์ฟอาหารที่ต้องมีลำดับก่อนหลังแต่การเลี้ยงฉลองเช่นนี้ก็ต่างจากของชนชั้นกรรมาชีพตรงที่

ปฏิสัมพันธ์ในการกินอาหารดูห่างเหินไม่เป็นกันเอง อย่างไรก็ตามสิ่งที่ชนชั้นกรรมาชีพมองว่าเป็นความหรูหรา และไม่เป็นกันเองนั้น ชนชั้นกระฎุมพีกลับรู้สึกว่าเป็นความมั่งคั่ง เรียบง่าย มีสง่าราศี ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบการรับประทานอาหารของแต่ละชนชั้นเมื่อมองด้วยสายตาของคนต่างชนชั้นกันก็อาจกลับกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่า

สรุป

สิ่งที่เป็นความดี ความงาม คุณค่าทางจริยธรรม เมื่อนำมาพิจารณาในระดับปฏิบัติการแล้ว ไม่ใช่สิ่งที่เหมือนกันทีเดียวและไม่ได้เป็นสากล หากแต่ขึ้นอยู่กับว่าคนๆ นั้นเกิดและเติบโตมาในชนชั้นใด ทั้งสองชนชั้นต่างก็มีคุณค่าทางจริยธรรมของตนเอง และไม่อาจกล่าวได้ว่าชนชั้นกรรมาชีพไร้รสนิยม ขาดจริยธรรมอันดีงาม หรือมีจริยธรรมที่ด้อยกว่าชนชั้นกระฎุมพี หรือชนชั้นกระฎุมพีมีความประณีตสูงส่งกว่าชนชั้นกรรมาชีพ เพราะการมองเช่นนี้ เป็นเพียงการมองจากสายตาของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งเท่านั้น ความไม่เข้าใจกันเกิดจากคุณค่าทางจริยธรรมของแต่ละชนชั้น แต่ละสังคมวัฒนธรรม ซึ่งแสดงออกให้เห็นด้วยการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

งานศึกษาของบูดีเยอร์ช่วยให้เข้าใจสังคมผ่านโครงสร้างของชนชั้น โดยพิจารณาการแสดงออกของบุคคลที่แสดงให้เห็นชนชั้นที่เขาดำรงอยู่ บูดีเยอร์จึงเสนอแนวคิดเช่น ทูนาทางวัฒนธรรม ฮาปิตูส รสนิยม และชนชั้น นอกจากนี้เขายังบ่งชี้ว่าชนชั้นนำหรือชนชั้นครอบงำพยายามที่จะใช้ความรู้และทุนทางวัฒนธรรมครอบงำสังคม เพื่อให้ชนชั้นอื่นๆ ยอมรับการครอบงำโดยไม่รู้ตัว และชนชั้นนำจะใช้ความรู้และทุนทางวัฒนธรรมครอบงำสังคม เพื่อให้ชนชั้นอื่นๆ ยอมรับการครอบงำโดยไม่รู้ตัว ซึ่งรสนิยมของชนชั้นนำจะสามารถครอบงำผู้อื่นต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต. (2553). *แนวความคิดฮาปิตูสของปีแอร์ บูร์ดิเยอ กับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยา (องค์การมหาชน).

Bourdieu, P. (1994). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.

Lane, J. F. (2000). *Pierre Bourdieu: A Critical Introduction*. London: Pluto press.

